bjarozka@mail.ru
vk.com/club 34570145

● БрамаМар

Лепшыя творы ў намінацыі «Школьная проза»

Марыя ДЗЕРБІЧАВА

А над дахамі шэрых дамоў...

У вокнах трох-пяціпавярховых будынкаў з цяжкасцю, але можна было разгледзець кволыя і блёклыя галінкі хатніх раслін, зашмальцаваныя цацкі і тоўстых катоў, што ляніва пазіралі праз бруднае шкло на самотны і аднастайны пейзаж горада. Аконныя рамы таксама былі брудныя, месцамі нават пакрытыя імхом, а цагляныя дамы былі на дзіва чыстымі, нібыта вылізанымі... І гэтая неадпаведнасць шклянога бруду і цаглянай чысціні выглядала, мякка кажучы, дзіўна і нязвыкла. Як можна мыць сцены, а да вокнаў нават не набліжацца? Хоць, калі шчыра, жыхары горада адно аднаго цярпець не маглі. Работнікі камунальных службаў займаліся сваёй справай, фарбавалі дамы, рэстаўрыравалі іх, рамантавалі, а мясцовыя жыхары высоўваліся ў гэты момант з фрамужак і сварыліся з імі, не даючы нават наблізіцца да ўласных вокнаў.

Ды яны і паміж сабой амаль не кантактавалі. Нават солі альбо запалак ніхто ніколі не пазычаў, не вітаўся пры сустрэчах, а толькі заўзята пляткарылі ў адрас усіх без выключэння суседзяў. Часта бацькі забаранялі сваім дзецям гуляць з суседнімі дзецьмі з-за таго толькі, што ў кагосьці з іх пазаўчора была пляма на куртцы. Сумна да смеху і смешна да слёз...

Ніхто з жыхароў гэтага горада не думаў, што з чыстымі аконнымі рамамі і пад'ездамі прыемней было б жыць. Самі яны жылі і працавалі толькі для сябе, а на ўсё астатняе нават не звярталі ўвагі. Іх не хвалявалі дрэўцы, якія паміралі без догляду і вады, яны з абыякавасцю глядзелі на галодных сабак і котак. Нават да беспрытульных дзяцей гэтыя людзі адносіліся з пагардай і нянавісцю... А яшчэ жыхары горада не выносілі людзей прышлых альбо, як яны казалі, «чужых». Такі чалавек з'яўляўся для іх ворагам, галоўным аб'ектам кпінаў і плётак. І не мела значэння, хто ён, дзе працуе. Галоўным было адно: не родзіч, не сябра сям'і. Значыцца, дрэнны. Значыцца, адшчапенец і, магчыма, нават патэнцыяльны злачынца.

У адзін з восеньскіх вечароў смешная дзяўчынка сядзела на даху аднаго з дамоў і сумна глядзела кудысьці ўдалячынь.

Тым вечарам было прыгожае неба. Дзіўнага, нават незвычайнага нейкага адцення: светла-жоўтае з рэдкімі цёмна-ружовымі плямамі. А яшчэ ў гэтым

вечаровым небе было шмат птушак, якія гучна і меладычна спявалі. Гэтыя птушыныя спевы, здаецца, вельмі раздражнялі жанчын, што стаялі каля пад'езда і пляткарылі, а іх дурнаватыя дзеці злосна шпурлялі ў птушак каменьчыкамі, але ўсё ніяк не маглі патрапіць...

Дзяўчынцы, што сядзела на даху, гэта вельмі не падабалася. Адносіны людзей між сабой, да роднага горада, звяроў і птушак. Ёй хацелася свята, вясёлых і разнастайных гульняў... і каб ніхто не крычаў і не псаваў усім настрой панурым выразам твару. Каб у небе весела спявалі птушкі, а людзі глядзелі на іх і радаваліся гэтым мілагучным спевам. Каб увесь асфальт быў размаляваны каляровай крэйдай... і каб размалявалі яго крэйдай менавіта маленькія дзеці...

Уздыхнуўшы, дзяўчынка правяла пальцамі па сваіх рыжых валасах. У школе яе часта дражнілі, торгалі за валасы, вырывалі з рук сумку, якую дзяўчынка сама абшыла рознакаляровымі ніткамі, збівалі з галавы і кідалі ў брудную лужыну яе яркі капялюшык. Але дзяўчынку ўсё гэта мала хвалявала...

Дзяўчынка сядзела на даху ў жоўтай куртцы, а джынсікі на ёй былі цёмназялёныя. Нягледзячы на халоднае надвор'е і моцны вецер, на ногі дзяўчынка насунула свае любімыя чырвоныя кеды. Таму здалёк яна выглядала нейкім экзатычным папугаем. Сонечная, яркая. А ў галаве — сапраўдны выбух! Фантазіі, на якія здольны толькі дзеці, такія казачныя і цудоўныя, добрыя і шчырыя, яркія і, вядома ж, крыху наіўныя. У іх няма ні нянавісці, ні злосці, ні гвалту... Адзін толькі ідэальны свет, пабудаваны выключна на героях і подзвігах, на дабрыні і шчырасці чалавечых душ.

Але аднымі фантазіямі настрой не палепшыш. Асабліва, калі паўсюдна бачны самотны пейзаж і шэрыя аднастайныя дамы, якія так і хочацца зруйнаваць дашчэнту, а на іх месцы пабудаваць прыгожыя рознакаляровыя будынкі з яркімі кветкамі і жывымі дрэўцамі навокал. А яшчэ там можна было б размясціць шмат прыгожых лавак, ліхтароў, дзіцячых пляцовак. Зрабіць іх невялікі гарадок гасцінным і чароўным, каб у ім заўсёды панаваў дух свята і цеплыні.

— Але як гэта зрабіць? — услых разважала дзяўчынка, міжволі круцячы смешныя хвасткі са сваіх густых валасоў. Не было аніводнай думкі, а сядзець на халодным і мокрым даху было не вельмі весела. Праўда, пакідаць дах ёй таксама не асабліва хацелася...

Але праз нейкі час дзяўчынка ўсё ж узнялася са свайго месца. Па бруднай зашмальцаванай лесвіцы яна спусцілася ўніз і пашыбавала ўздоўж шэрай вечаровай вуліцы, дзе яшчэ зусім нядаўна паважна прагульваліся надзьмутыя жанчыны, назіраючы за сваімі дзецьмі, а мясцовыя старыя, седзячы на брудных лаўках, заўзята пляткарылі і палівалі слоўным брудам усё навокал. Што ж, гэта было іх адзіным любімым заняткам...

Пайшоў дождж. Халодныя кроплі ляцелі з неба і, трапляючы на галаву дзяўчынкі, прымушалі яе міжволі ўздрыгваць. Яна бегла ўздоўж вуліцы, трапляючы нагамі амаль у кожную з лужын... і хутка джынсы і кеды дзяўчынкі былі наскрозь мокрымі. Але яна нават не звяртала ўвагі на гэткія дробязі і толькі смяялася, працягваючы бегчы кудысьці.

І раптам яе погляд спыніўся на невялікай краме, на вітрынах якой красавалі і прыцягвалі ўвагу яркія і бліскучыя цацкі, разнастайныя настольныя гульні, а таксама рознакаляровыя паветраныя шары.

Убачыўшы ўсё гэта, дзяўчынка спынілася і ўшчыльную падышла да вітрыны, ад захаплення ледзь стрымліваючы дыханне. Яе вочы блішчэлі цікаўнасцю і шчырай радасцю, якую так рэдка можна было назіраць у жыхароў гэтага маленькага гарадка. Потым дзяўчынка ўздыхнула і зайшла ў краму, дзе ўжо не праз шкло можна было назіраць усе гэтыя цудоўныя рэчы. Погляд дзяўчынкі разбягаўся, ёй было вельмі няпроста засяродзіць увагу на чымсьці адным — столькі тут было прыгожага і прыцягальнага.

— А можна паглядзець цэны? — прагаварыла дзяўчынка, гледзячы на прадаўца. А той спытаўся:

— На які канкрэтна тавар вы жадалі б ведаць цану?

— А пакажыце мне спіс усіх тавараў і цэн, калі ласка! — папрасіла дзяўчынка.

Буркнуўшы штосьці невыразнае, прадавец выйшаў у суседні пакой, а дзяўчынка засталася яго чакаць, скачучы на адной назе і шчасліва разглядваючы вітрыну. Праз хвіліну прадавец вярнуўся і працягнуў ёй аркуш паперы з цэнамі.

Выхапіўшы аркуш з яго рук, дзяўчынка стала праглядаць спіс тавараў і цэны на іх. І чым далей яна глядзела на спіс, тым усё самотней яна станавілася...

— Хопіць на цэны пяліцца! — незадаволена буркнуў прадавец, выхопліваючы спіс з дрыжачых пальчыкаў дзяўчынкі. — Купляць усё роўна нічога не будзеш!

У адчаі дзяўчынка выхапіла з кішэні ўсе свае грошы і паклала іх перад прадаўцом.

— Што я змагу купіць за гэта?

— За гэта? — прадавец гучна зарагатаў, пералічваючы грошы. — Ды амаль нічога! Хіба толькі пачак вунь тых паветраных шароў...

— Я бяру! — крыкнула дзяўчынка, хапаючы пакецік і выбягаючы з крамы. Потым яна, смеючыся, пабегла па мокрай вуліцы. Забегшы ў пад'езд уласнага дома, дзяўчынка таропка прынялася надзімаць шары: жоўтыя, сінія, чырвоныя... Ніткі ў яе былі, таму кожны надзьмуты шар дзяўчынка прывязвала да парэнчаў...

Дождж на вуліцы скончыўся і толькі мокры асфальт са шматлікімі лужынамі нагадваў пра нядаўнюю непагадзь. Неба зноўку афарбавалася ў светлажоўтыя колеры, птушкі звонка заспявалі, вылятаючы са сваіх схованак.

Дзяўчынка схапіла шары і, выбегшы з пад'езда, пачала прывязваць іх да слупоў, лавак... Потым зноўку ўзабралася на мокры дах... Хутка затрапяталі пад ветрам жоўтыя, сінія, чырвоныя шары. Прывязваючы апошні шар, дзяўчынка зноў засмяялася і, уладкаваўшыся зручней, пачала пазіраць уніз.

А ўнізе людзі, злыя і незадаволеныя, гучна крычалі і, абрываючы ніткі, шпурлялі шары ў неба, каб толькі не бачыць іх побач з уласным жытлом. Дзяўчынка ўсё гэта бачыла, але ні кропелькі не засмуцілася. Наадварот, яна

пачала смяяцца яшчэ гучней... А людзі знізу, заўважылі яе і, паказваючы на дзяўчынку пальцамі, пра штосьці абурана перагаворваліся паміж сабой.

Няхай гавораць, ёй якая справа! Галоўнае, што рознакаляровыя шары ляцелі па небе побач з птушкамі, а маленькія дзеці, высоўваючыся з акон, радасна крычалі, пляскалі ў далоні. І сярод дарослых таксама не было адзінства. Не ўсе з іх дасылалі дзяўчынцы на даху свае праклёны альбо пагрозы... Некаторыя смяяліся і шчоўкалі фотаапаратамі, каб захаваць для сябе гэтае нечаканае свята паветраных шароў.

А потым, калі шары зніклі ўдалечыні, на вуліцах горада зноўку запанавала такая звыклая самота і бяздушнасць. Але дзяўчынка ведала, што менавіта гэтым восеньскім вечарам іх маленькі сонны гарадок хоць на нейкі кароткі час змог стаць зусім іншым: яркім, вясёлым і непаўторным. І няхай не ўсім гэта спадабалася, няхай многія былі вельмі незадаволены гэтым, але ўсё ж менавіта яна, маленькая рыжая дзяўчынка, зрабіла такі цудоўны падарунак роднаму гораду. І прыняўшы гэты падарунак, горад ужо ніколі не стане ранейшым, хоць знешне ён, здаецца, зусім нават не змяніўся...

Пераклад з рускай Генадзя АЎЛАСЕНКІ

Марыя СУХАДОЛЬСКАЯ

«Птушкі нябесныя»

Мае вочы пачынаюць слязіцца, калі я доўга гляджу ў неба. Павекі занадта адчувальныя ад празмернага сядзення за камп'ютарам, сонца рэжа, нібыта нажом, але я працягваю ўважліва ўглядацца ў далячынь. Ён патэлефанаваў мне два гады таму ў такі ж яркі вечар. Голас ягоны незвычайна гучаў у паўпустым метро. Дзіўна, я тады не падумала, што ён спецыяльна для мяне прыдумаў гэтае пустое метро, дзеля таго толькі, каб я не спужалася праўды. Толькі праз шмат гадоў я даведалася, што Нікалас у той момант трымаў халодную руку бацькі. А мой нумар ён набраў выпадкова, пераблытаўшы з нумарам санітара.

— Пані Франка, вы спіце? — маленькі Ясік зноўку торгае мяне за касу. Маленькі чалавечак ужо пятнаццаць месяцаў быў маім выхаванцам. Ягоныя багатыя бацькі часта ездзілі ў камандзіроўкі, я ж спявала Ясіку калыханкі, і ён спакойна засынаў у сваім дзіцячым ложку.

«Ты спі, мой родны, я песню табе праспяваю аб мілай радзіме тваёй, пра маму і тату, і сон табе прысніцца казачны...» Словы заўсёды былі рознымі, я, наогул, кепска запамінаю тэксты, але для Ясіка — маленькага гарэзы — галоўным быў распеў. Калыханка-малітва вяртала яго ў свет спакою і радасці. Перабіраючы пальчыкамі край коўдры ў такт майго голасу, ён з усмешкай засынаў.

Алік... Я зноўку гутару з табой. Ты памятаеш, як дыхалі мы морам два гады таму? Твая шыя ўздрыгвала ад халодных брызгаў жнівеньскага Чорнага.

Мы марылі пра шторм. Так, мы былі крыху ненармальнымі. У час адпачынку людзі жадаюць распешчана драмаць пад паўднёвым сонцам, а мы чакалі буры. Ты зграбаў у далоні гальку. Мы шаманілі і заклікалі марскіх духаў. Успомні, як лавілі маленькіх медуз і падкладвалі іх у стаканы з мінеральнай. Нават цяпер з усмешкай успамінаю тваё вочы, поўныя жаху, калі ты вырашыў, што праглынуў сапраўдную «жабу». Так, мой мілы, усё гэта было... Нам было па дваццаць тры, і мы жылі самым сапраўдным жыццём. А цяпер твая Франка працуе гувернанткай у яўрэйскім доме: сытая, апранутая і шчаслівая. Але без цябе гэта толькі палова шчасця. Уключаю радыё, каб спакойна перажыць і гэтую ноч, і, магчыма, наступную. Дарэчы, сёння чакаецца моцны мароз. А я мару пра завеі і завірухі.

На кухні гучыць музыка. Я зраблю яе крыху цішэйшай, каб Ясік не прачнуўся. Так, зноўку спявае Арона, яна кожны вечар вярэдзіць маю душу, не дае знікнуць успамінам пра цябе. Гэта невыносна:

Веру і спадзяюся, што ў цемры паклічаш мяне,
Веру і чакаю — твой голуб мяне не міне,
І няхай аліва ад яго пакажа мне правільны шлях.
Ты не гора маё, ты вера мая.
Вярніся, о, мой каханы!

Алік не любіў хрысціцца. Не, ён не саромеўся, проста не быў сваёй сям'ёй да гэтага прывучаны. Пакаленне без традыцый. Мы верылі ў масавую культуру, ідэальныя фігуры і знешнюю прыгажосць. Навошта «Ойча наш» чытаць раніцай, калі можна прачнуцца крыху пазней. Толькі святое само прыходзіла ў наша жыццё. У нас з табой. У чэрвені мы ездзілі на экскурсію ў Львоў. Ты захапляўся прыгажосцю ўкраінскай мовы, дыхаў надзеяй на лепшае. Ты быў згусткам сусветнай радасці...

У пранізлівым халодным завулку я спыніла цябе. Ты чакаў пацалунка, але я цябе здзівіла: замест прыкушаных вільготных вуснаў я пакінула табе на памяць крыж-накрыж складзеныя рукі на патыліцы.

— Любы, я падарую табе абярэг. Хочаш, я зраблю яшчэ і замову ад зла і бедстваў?

— Так. Здзейсні цуд, мая Франчэска!

Алік прыхіліўся да вільготнай ад вечаровага паветра сцяны, старажытнай, як і ўсё навокал. Яго вочы глядзелі на мяне з надзеяй. Ён верыў у цуд, і я ў той момант была для яго сапраўдным святым Мікалаем. Я шаптала замовы, што дасылалі мне прадзеды. У старажытным Львове ён быў у поўнай бяспецы, дакладней, мне так тады здавалася...

Я зноў драмлю. Паглядзім, што ж мне прысніцца. Толькі б не сутычка з ворагамі. Хачу спакою. Над вухам мяняецца мелодыя. Радыё не ведае стомы.

Два гады таму. Чорнае мора. Зноўку мы.

— Франка, чаму ты палохаешся, калі я ныраю і доўга не выплываю на паверхню? Гэта ж так весела!

— Алік, я баюся, што цябе ўкрадуць русалкі. Ты такі прыгожы ў мяне.

Я верыла, што ён наканаваны мне Богам. Мама неяк казала, што лёсы людскія пераплятаюць добрыя духі, а сэрцы, якія кахаюць, адчуваюць цеплыню нават на адлегласці. Ведаеш, Аля, я адчувала, калі табе холадна. І пра русалак я таксама не жартавала. Бо гэтыя дзяўчаты плаваюць дзесьці ў глыбіні і холад ім невядомы. Яны самыя няшчасныя паненкі. А гора заўсёды спрабуе разбурыць чужое шчасце...

Ты зноўку ідзеш мне насустрач. Ты не мяняешся. Алік, гэта несправядліва, бо я ж старэю. Вось мне ўжо і дваццаць пяць. Не смейся, бо гэта праўда. Магу і пашпарт паказаць. Ты такі ж смяшлівы, як і маленькі Ясік. Будзеш смяяцца да колікаў у жываце, а потым прымешся кашляць. І чаму ў цябе так пульсуе на шыі сіняватая жылка? Ты лічыш, што для мяне гэта не мае аніякага значэння? Ты не захварэў?

Дурная, якая ж я дурная! Я сплю, а ты прыйшоў убачыцца са мной. А я зноўку пачынаю задаваць гэтыя непатрэбныя пытанні. Больш не буду... Толькі адна просьба: я заўсёды марыла ўбачыць райскае дрэва. Правядзі мяне, калі ласка, туды і пакажы месца, адкуль і пачаўся першародны чалавечы грэх. Ты згодзен? Возмеш мяне за руку?.. А чаму я лячу? Мы зноўку разам? Божа, благаславі! Амінь.

Варшава. Гасцінная. Ясік адзначае сваё дваццаціголддзе. Госці ўжо збіраюцца разыходзіцца, але юнак спыняе іх і просіць: — Апошні тост я б хацеў узняць у гонар маёй няні Франкі, якая аберагала мяне, калі я быў зусім маленькім. Мама заўсёды казала мне, што лёсы людзей сплятаюць добрыя духі, а сэрцы, якія кахаюць, адчуваюць цеплыню нават на адлегласці. Я і цяпер у сне чую яе калыханкі. Вечная ёй памяць!

Пераклад з рускай Генадзя АЎЛАСЕНКІ

Краса для вока любая заўжды...

Веснік вясны

На крылах ветрык нам прынёс вясну,
І лашчаць сонечныя промні ўсё жывое.
Уся прырода абуджаецца ад сну,
Прыйшоў канец зімоваму спакою.
І зазвінеў птушыны звонкі спеў...
Мы зразумелі ў гэтую гадзіну,
Што ў самы час жаўрук да нас паспеў:
Прынёс вясну і радасць на Радзіму

Валерыя ГАСПАДАРЫК,
Барысаў

Такое зменлівае і таямнічае неба

Цікава назіраць за небам. Яно заўсёды такое непаўторнае! Вось па небе плывуць пушыстыя, нібы снежныя гурбы, воблачкі. Куды яны спяшаюцца?

Неба заўсёды рознае. Якім прыгожым яно бывае ў час узыходу сонца! Спачатку афарбоўваецца ў светла-ружовы колер, затым з-за небакрая ўзнімаецца сонечны шар і яго прамяністае святло рассякае туман. Напрыканцы дня здзіўляе сваёй прыгажосцю заход сонца. Неба становіцца пунсовым, блакіт нябёс паступова ператвараецца ў цёмную сінечу...

І вось ужо зазіхацелі першыя зорачкі.

У ясны сонечны дзень блакіт неба дзе-нідзе аздабляецца лёгкімі воблачкамі, і, здаецца, так будзе заўсёды. Але неўзабаве ўрываецца моцны вецер, цяжкія цёмныя хмары нізка паўзуць над зямлёй. Маланка рассякае неба, і пад рокат грому раптам ліне моцны праліўны дождж. Вызваліўшыся ад дажджу, хмара хутка раствараецца, знікае. Зноў выглядае сонейка, і над зямлёй павісае рознакаляровая вясёлка.

Хіба ж гэта не цуд?!

Надзея ГАЙДУК,
Барысаў

Ранішні спеў

Птушкі раніцу дружна вітаюць
І вясёлыя песні спяваюць.
Спеў іх звонкі да сонца ляціць.

Птушкі раніцу дружна вітаюць,
Промні сонца яны сустракаюць...
І раса на траве зіхаціць.

Марыя ТУГАЙ,
Мінск

Беларускі край

(Акраверш)

Белакрылы кляновы лісток —
Еўрапейскіх прастораў аздоба,
Лёсу слаўнага годны выток,
Абнаўлення не першая спроба...
Рупнай працай, красой адмысловай
Услаўлены далёка ў свеце,
Сакавітаю звонкаю мовай,
Каласком з васількамі ў букеце...
І пажаданнем міру на планеце!

Крынічнаю вадою чыстаю
Родны кут — мой лісток —
ўзгадаваны...
Аб ім — мая песня ўрачыстая,
Й яму назаўжды будзь адданы!

Вясновы лес

Абудзіўся лес ад сну,
Прывітаў, як след, вясну.
Скінуў коўдру снегавую,
Зладзіў світку веснавую.
Пачарнеў апошні снег,
Ручаёк з-пад дрэў пабег.
Заблакітнелі пралескі,
Занялі лясы, узлескі...

Лісцейкі прачнуліся ў пупышках,
Сумна ўжо сядзець ім у зацішку.
Коцікі на вербах жмурацъ вочкі,
Птушак спеў ад раніцы да ночкі...

Мастак ён, лес вясновы,
І кожны год — як новы!

Ганна ТКАЧЭНКА,
Сенніца, Мінскі раён

● **Погляд**

Жыццё — гэта быць сярод людзей...

Пяшчотная вясна

Прачнуўся горад. Адчыненыя вокны. Пяшчотная вясна. Лёгкі рух паветра. Вуліца з кожным днём мяняецца, становіцца зелянейшая і свежая. Такой вясны ніколі не ўбачыш у горадзе. У ім яна зусім іншая, і людзі здаюцца іншымі. Гарадская вясна іншая, яна саступае па пяшчоце і казачнасці. Справа ў тым, што ў горадзе вялікае значэнне надаецца практычнасці. Сапраўдную прыроду тут можна знайсці толькі ў парках ці скверах. Прырода прачынаецца, людзі прачынаюцца. Якое задавальненне адарвацца ад шэрай слоты і з'ехаць у цудоўны загарадны домік. Менавіта знаходзячыся бліжэй да прыроды, можна адчуць яе, убачыць хараство, нацешыцца ёю.

Заўсёды ў трымценні чакаю вясну, знаходжуся ў прадчуванні цёплага сонейка і звонкага шэпту раўчукоў. Дзесьці віднеюцца снежныя праталіны, а побач з імі прабіваецца травіца. Яна яшчэ маленькая, бо холад ад лёду не дае расці ў поўную сілу. Але праз дзень-другі ад кавалкаў лёду застануцца толькі лужынкі. Сонца прыпячэ, і да вечара ад рэшткаў зімовай казкі наогул не ўбачыш нічога. А калі штосьці і застанецца, то вячэрнія прымаразкі ператвораць гэтае «штосьці» ў каток для мурашак, якія ўпотай катаюцца на ім. Гэта ў іх атрымліваецца выпадкова. Вясна — ачышчэнне прыроды. Чалавеку таксама неабходна ачысціцца: і душой, і целам. У першую чаргу душой, у якой сабралася за год і замарозіла на зіму шмат эмоцый, пачуццяў і станаў. Душа падобная да праталін. Яна рана ці позна растане і пакажа, што пад ёй на самай справе. І чым раней, тым менш прыкметна для навакольных і балюча для сябе. А якое паветра вясной! З'яўляецца жаданне кінуць усё, бегчы на вуліцу, удыхнуць свежасць на поўныя грудзі. Яна нясе водар зеляніны. Галінкі дрэў пачынаюць паказваць пакуль яшчэ кволыя і пяшчотна-зялёныя лісточкі. Ледзь не забылася пра мяккія промні сонейка. Яны выдатныя. Вясновы настрой становіцца

па-сапраўднаму вясновым дзякуючы цёпламу сонейку. Варта толькі зірнуць на яго, прымружваючы вочы, і ўсміхаешся яшчэ больш. Заражаць мінака пазітывам. Смайлік. Яшчэ адзін смайлік. Яшчэ! Яшчэ! Пяшчотная вясна адкрывае сэрца. Бяжы! Усміхайся! Любі!

Кацярына ЛЯСУН,
студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

Жыццё, якое мы выбіраем...

Здаецца, наш свет становіцца з кожным годам усё больш жорсткім. Мы, канешне, не палім вядзьмарак на вогнішчы, не адпраўляем на эшафот усіх тых, хто не падзяляе нашыя погляды на рэчаіснасць, але міласэрнасці ў душах людзей па-ранейшаму не хапае...

А яшчэ мы неяк непрыкметна становімся несапраўднымі. Для гэтага не абавязкова нарошчваць пазногці ці змяняць форму вуха. Мы перарабляем сябе знутры, жадаючы не адстаць ад моднай плыні.

Сёння большасць сышла ў сацыяльныя сеткі і там кожны дзень вядзе вайну за ўвагу, кампліменты, нейкія неіснуючыя ідэалы. Паглядзіце на фотаздымкі сяброў і знаёмых. Колькі сярод іх аднатыпных, нецікавых, але «сучасных» і «модных»? У гэтым сезоне трэба крывіць вусны і заплюшчваць адно вока — дзяўчаты дружна робяць менавіта так. Цягнуцца языком да носа, як малпачка, закрываць твар рукой — зробім! Прыгожа, непрыгожа — абы быць у мэйнстрыме.

А як наконт аднолькавых цытат, якія часцей за ўсё не нясуць ніякага сэнсу? Гэта мы любім. Яшчэ лепш «запосціць» што-небудзь разумнае, псіхалагічнае, філасофскае, няхай сабе і незразумелае.

Таксама хочацца сказаць пра жорсткасць. Яна ў нас змяшалася з баязлівасцю. Не падабаецца чалавек — палівай яго брудам, падбірай самыя крыўдныя словы, пішы любую лухту. Толькі ананімна! Каб ніхто не здагадаўся, што гэта ты. Пры сустрэчы не забудь ласкава ўсміхнуцца.

Вось якое існаванне мы выбіраем. У сусветнай павуціне ўтульна і бяспечна. Можна казаць усё, што заўгодна, і не саромецца. Можна паказаць сябе разумным, не прачытаўшы ніводнай кнігі, прыгожым, выкарыстоўваючы чужое фота. Але ці жыццё гэта?

Не, сапраўднае жыццё пачынаецца, калі мы адключаем камп’ютар. І становімся самімі сабой, з усімі нашымі недахопамі і лепшымі рысамі. Жыццё — гэта быць сярод людзей, глядзець ім у вочы і казаць тое, што адчуваеш.

Анастасія ХУРСЕВІЧ,
студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

Казка, а можа і не казка...

Дарагі мой чытач, ты, напэўна, як і я, вельмі любіш казкі. Калі я была маленькай, мне заўсёды хацелася пабываць у цудоўным свеце казкі, застацца там жыць.

Але тое, пра што я буду апавядаць, не зусім казка, а можа, нават зусім не казка...

БЯРОЗКА

Гэта быў самы звычайны гарадскі парк. Толькі некалькі дзён таму сышоў апошні шэры снег. У паветры пахла вясной. Не, не кветкамі, а менавіта вясной... Гэта быў той асаблівы пах, які можна ўлавіць толькі пасля развітання з зімой. Прырода ажывала. З кожным днём колер станавіўся ўсё ярчэйшым і зелянейшым. Надыходзіла вясна. У гарадскім парку прамяні сонца лёгка пранізвалі галіны дрэў, якія былі залішне абкарнаны чалавекам. Здавалася, што гэтыя дрэвы голыя і безабаронныя. Яны не маглі хутка зазелянець, як гэта рабілі іншыя расліны. Але людзі ведалі, што бліжэй да сярэдзіны лета яны ўсё ж пакрыюцца лістотай. Хай не цяпер, але потым, бо так куды зручней. Не дрэвам, а менавіта людзям. У парку будзе менш варон ды гракоў, якія не ўпісваюцца ў атмасферу чыстага горада.

Але чыстым горад так і не стаў. І вінаватыя ў гэтым былі зусім не птушкі...

Вось праз парк ідзе маладая жанчына. Яна так спяшаецца, што не можа (дакладней, не мае жадання) выкінуць упакоўку ад нейкага прадмета ў сметнік і шпурляе яе ў траву.

Я ішла следам за жанчынай і раптам пачула спалоханае фырканне. Падышоўшы бліжэй і адкінуўшы ўпакоўку, я ўбачыла пад ёй вожыка, які плакаў.

— Вожык, чаму ты плачаш? — спытала я.

— Я, я засмучаны! — усхліпваючы, адказаў мне вожык. — Я думаў, што буду жыць у лесе, дзе вясной зелянеюць дрэвы, лётаюць і спяваюць птушкі. Як жа гэта цудоўна: слухаць іх спевы, а потым ціха засынаць у лістоце, атрымліваючы асалоду ад шуму і шапацення зялёнай лістоты. Калі б я толькі мог дабрацца да лесу...

Я аднесла вожыка ў лес. Ён быў вельмі задаволены. Яго пысачка стала свяціцца ад шчасця, калючкі зрабіліся больш вострымі і прыгожымі.

Цяпер я часта наведваюся ў госці да свайго сябра вожыка, і ён паказвае мне грыбныя мясціны. А яшчэ ён навучыў мяне правільна збіраць ягады, пазнаёміў з рознымі ляснымі жывёламі. Вожык адчуў казку ў сваім жыцці і падарыў часцінку гэтага казачнага шчасця мне.

У чым мараль? Дзе сэнс? Мы жывём у XXI стагоддзі, дзе светам кіруюць тэхналогіі і практычна ўсё залежыць толькі ад нас. Мы не зможам уцячы ў лес, каб атрымліваць асалоду ад прыгажосці, не зможам перанесці туды ўсіх вожыкаў. Людзі — гаспадары прыроды. Яна як камора са скарбамі для нас, і мы павінны захаваць гэтыя скарбы. Захаваць не толькі для сябе, але і для «братоў нашых меншых». Захаваць чыстую ваду для рыб, чыстае паветра для птушак, лугі і палі для маленькіх насельнікаў. Прырода для жывёл — гэта родны дом. Чалавеку таксама патрэбна Радзіма, а ахоўваць прыроду — ахоўваць сваю Радзіму. Як сказаў адзін чараўнік: «Усё прыгожае ў свеце ад прыроды, а добрае — ад чалавека».

Ксенія ПРАКОПЧЫК,
вучаніца Івацэвіцкага ліцэя

● **Конкурс**

Казкі са школьнага ранца

Умовы абвешчаны ў вераснёўскім нумары «Бярозкі».
Дасылаць свае казачныя гісторыі можна на паштовы адрас:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19, рэдакцыя часопіса «Маладосць»
(з пазнакай «Бярозка»), на электронны —
bjarozka@mail.ru.** альбо **maladost@bk.ru

Жыла-была Дзяўчынка...

Жыла-была маленькая Дзяўчынка. Ёй здавалася, што яна ўжо зусім вялікая і дарослая. Яна жыла ў шматпавярховым Доме, які таксама лічыў сябе вельмі вялікім. І дзяўчынка была для яго чалавечкам, адным з тых, якія яго насялялі і лічыліся жыхарамі.

Дом быў прыгожым, вялікім і шматпавярховым. Але ж побач з ім стаялі іншыя шматпавярховыя дамы, падобныя да яго і не вельмі падобныя. Кожны з іх таксама лічыў сябе вялікім і непаўторным, а ўсе разам яны складалі Горад.

Горад думаў, што ён самы вялікі, а Дом, у якім жыла дзяўчынка, ён лічыў сваёй маленькай часткай. Але Горад нават не падазраваў, што такіх, і нават большых за яго, гарадоў вельмі шмат, і ўсе яны размешчаны на адной планеце Зямля.

Планета Зямля, у параўнанні з Горадам, сапраўды была вялікай, але, у адрозненні ад Горада, такой сябе не лічыла. Зямля ведала, што хоць на ёй шмат мацерыкоў і акіянаў, мораў і рэк, краін, гарадоў, вёсак, заводаў і асобных будынкаў, але яна, у параўнанні з вялізным Сусветам, такая ж маленькая, як тая Дзяўчынка, што абедзве яны — касмічныя пылінкі, што плывуць некуды ў чорнай бясконцай прасторы.

А яшчэ Зямля ведала, што яна такая ж безабаронная, як і Дзяўчынка, як Дом, у якім жыве гэтая Дзяўчынка, як Горад, у якім знаходзіцца той Дом. І калі яе, планету, не берагчы, яна таксама можа хварэць, задыхацца, пакутаваць і нават загінуць!

Але многія працягваюць лічыць планету Зямля вельмі вялікай.

«Ну, падумаеш, — разважаюць яны, — яшчэ адна яма, яшчэ адзін выбух, пажар, яшчэ адна труба, якая выкідвае ў атмасферу атрутны дым, яшчэ адно высушанае балота, ссечанае дрэва, кінутае на траву смецце. Яна ж такая вялікая, планета Зямля! А значыць, усё сцерпіць, усё вытрымае.

Толькі вось забыліся людзі, што, калі знішчыць планету Зямля, на чым жа тады будуць стаяць яе Гарады? А без Гарадоў не стане Дамоў, а без Дамоў не застанецца нікога з нас.

І што ж тады будзе з Дзяўчынкай, якая так саманадзейна лічыла сябе вялікай і дарослай, а на самай справе была яшчэ зусім маленькай і безабароннай?

Марына РОГАВА,
аграгарадок Зачысце, Барысаўскі раён

Як сінічка ў выраі пабывала

Жыла ў лесе сінічка. Зімою яна прылятала кожны дзень да хаты лесніка. У старога на акне вісела кармушка, у якую ён заўсёды то зерне падсыпаў, то кавалачкі сала наразаў. Птушцы гэта вельмі падабалася. Страха хаты бараніла птушку ад халоднага ветру. Ад акна ішло цяпло, а самае галоўнае, што за ім стаяў на невялічкім століку тэлевізар. Па ім часта паказвалі заморскія краіны. Дзіўна было бачыць шмат незвычайных жывёл, матылькоў, птушак. Больш за ўсё сінічцы падабалася, калі паказвалі маленькіх папугаяў. Яны так прыйшліся ёй даспадобы, што самой захацелася ў заморскія краіны. Але як туды трапіць, яна не ведала. Яна ўжо надакучыла ў лесе ўсім птушкам: і вераб'ям, і клястам, і нават старому мудраму ворану. Ва ўсіх сінічка пытала дарогу ў вырай. Ніхто не мог ёй дапамагчы. Толькі адна сава параіла дачакацца вясны і спытаць у жаўрука альбо салаўя.

І сінічка пачала чакаць вясны. І як толькі з'явіліся першыя пралескі, прыляцеў жаўрук. Ён расказаў сінічцы пра далёкія краіны і паабяцаў восенню ўзяць яе з сабою.

І сінічка зноў пачала чакаць, але на гэты раз ужо восені. Нарэшце скончылася лета і надышла восеньская пара. Птушаняты ў жаўрукоў падраслі, і ўсе яны пачалі збірацца ў дарогу. Паляцела з жаўрукамі і сінічка. Так хутка, як жаўрукі, яна ляцець не магла і таму адстала. Потым яе апярэдзілі стрыжы, ластаўкі, зязюлі і нават шпакі. Да заморскіх краін наша падарожніца дабралася ўжо з качкамі і гусямі. І як жа там было цудоўна! Вельмі цёпла, шмат корму, весела і прыгожа. Збылася яе запаветная мара. Яна пазнаёмілася з папугаямі, а таксама з іншымі невядомымі птушкамі.

Але прайшоў час, і сінічка чамусьці засумавала. Ёй не хапала беларускіх палёў і лясоў, рэк і азёр, знаёмых мясцін. Нават халоднае надвор'е не палохала маленькую падарожніцу. І сінічка вырашыла, не чакаючы вясны, ляцець дадому.

Па знаёмай дарозе птушачка дабралася да хаты лесніка. Падляцела да сваёй кармушкі, падзяўбала зярнят, паласавалася салам і была вельмі задаволена ўсім, што бачыла навокал. «У гасцях добра, а дома лепш», — падумала сінічка.

Вікторыя ПЛЯСКАЧ,
Мар'іна Горка

Прыгоды жытнёвых зярнятак

Рос у полі жытнёвы каласок. Ён даўно выспеў, але ніхто яго не заўважаў сярод блакітных валошак. Зярняткі сядзелі-сядзелі ў каласку ды не ўтрымаліся і высыпаліся. Зваліліся на зямлю, спалохаліся... а назад ужо не вярнуцца! І вырашылі яны адправіцца ў падарожжа. Доўга ішлі па палях ды лугах, і сустрэліся з прыгожай белай кветкай.

— Добры дзень! — павіталіся падарожныя. — Мы жытнёвыя зярняткі, а ты хто?

— А я — Рамонак! — адказала кветка. — Давайце сябраваць?!

Але пасябраваць з Рамонкам нашым зярняткам так і не давялося, бо ззаду падкралася палявая мыш. Яна хутка запіхнула зярняткі за шчаку і панесла іх у сваю норку.

Доўга праляжалі небаракі ў мышынай нары, доўга гаравалі, кожны дзень рыхтуючыся да таго, што патрапяць грызуну на абед, але запасы ў мышынай нары былі вялікія і нашым зярняткам пакуль шанцавала. Так яны і перазімавалі.

А ў адзін цудоўны дзень наступіла вясна. Яркае сонейка растапіла на палях снег, усюды пабегла мноства жвавых і звонкіх раўчукоў. Вада затапіла норку палявой мышы. Адзін з ручаёў падхапіў зярняткі і са звонкім спевам панёс іх з сабой.

Так зярняткі патрапілі на лясную паляну. Яны яшчэ не паспелі абсохнуць і ўзрадавацца, што выратаваліся ад мышыных зубоў, як пачулася лапатанне крылаў і з вышыні на паляну прызямліўся цецярук. Ён падрыхтаваўся склеваць зярняткі, але тыя загаддзя яго заўважылі і ад страху зарыліся ў зямлю. Ды так глыбока, што цецярук, як не спрабаваў разграбаць зямлю лапамі, так да іх і не дабраўся.

Узмахнуў ён крыламі, ды і прэч паляцеў. А нашыя зярняткі да таго перапалохаліся, што вырашылі пакуль што з зямлі не вылазіць, тым больш, што ўжо вечар надыходзіў.

— Дабранач! — пажадалі яны адзін аднаму перад сном.

Зярняткі ахінуліся мяккай зямелькай, нібы пуховай коўдрай, і салодка заснулі. А ноччу прайшоў цёплы веснавы дождж, і раніцай на тым месцы, дзе спалі жытнёвыя зярняткі, з'явіліся маленькія далікатныя парасткі. Жыццё працягвалася...

Карына ЧУЕС,
Маладзечна

Калабок і іншапланецяне

Каціўся неяк па лесе Калабок. Ад дзеда з бабай ён ужо ўцёк, ад зайца і ваўка таксама... і вельмі радаваўся. Але не ведаў, што наперадзе яго мядзведзь пільнуе, а затым яшчэ і лісіца-хітрыца...

Раптам на вялікай і светлай паляне Калабок убачыў карабель іншапланецян.

Спачатку Калабок вельмі спалохаўся і схаваўся за елку. Але цікавасць перамагла, і ён пачаў сачыць, што будзе далей. Адкрыўся люк карабля, і Калабок са здзіўленнем заўважыў, што іншапланецяне вельмі падобныя да яго. Ён адважыўся падкаціцца бліжэй да незвычайных гасцей. Ніхто з іх не звярнуў ніякай увагі на Калабка, відаць, прынялі за свайго. Вельмі цікава было разглядаць карабель, сачыць, як іншапланецяне разбрыліся па паляне, уважліва вывучалі ўсё, што бачылі і гучна абмяркоўвалі. Але, на жаль, Калабок не разумеў, пра што яны гавораць.

І тут з-за куста выскачыў мядзведзь і зароў:

— Калабок, калабок, я цябе з'ем!

Тут ён убачыў іншапланецян і зароў яшчэ мацней:

— Калабкі, калабкі, я вас усіх з'ем!

Але адзін з іншапланецян выхапіў бластэр і так стрэліў у касалапага, што той, падвываючы, кінуўся наўцёк. А лісіца, якая здалёк гэта бачыла, вырашыла не рызыкаваць і таксама ўцякла.

А Калабок, уважліва паглядзеўшы на іншапланецяніна, які прагнаў мядзведзя, зразумеў, што гэта дзяўчынка. Яна была вельмі падобна да нашага Калабка, толькі на ёй свяцілася зорачка. Дзяўчынка падышла да яго і з ветлівай усмешкай нешта сказала, але Калабок нічога не зразумеў. Тады цудоўная незнаёмка правяла рукой па ім, і Калабок пачаў разумець мову іншапланецян.

— Ты вельмі сімпатычны, давай сябраваць! — пачуў ён. — Мяне завуць Каламбінка!

— А мяне — Калабок! — адказаў той. — І я не супраць сяброўства, але ж бачу, што твае суродзічы ўжо збіраюцца адлятаць, а я не з вашай планеты.

— Але ж ты вельмі падобны да нас! — сказала Каламбінка. — Я запрашаю цябе на планету Калабкоў, табе там вельмі спадабаецца!

— Згодзен!

— Тады хуценька пакаціліся, а то карабель ужо адлятае!

Дзяўчынка Каламбінка ўзяла свайго новага сябра за руку, і яны весела пакаціліся да касмічнага карабля.

Іна ЗЕЛЯНКЕВІЧ,
Барысаў

Пасля навальніцы

Прыгожым летнім ранкам каля вялікага возера шэптам перагаворваліся Чарот і Асака.

— Не ведаю, як мы гэтую ноч перажылі, — шаптала Асака. — Такая навальніца была — ратуй Бог!

— І не кажы, сястрыца Асака, — прашапацеў у адказ Чарот. — Але, можа, гэта і нядрэнна? Амаль месяц зямлю сушыла... а цяпер паглядзі, колькі дрэў і іншых раслін ад дажджу вады напілося!

— Ды што тут добрага?! — злосна буркнула Асака. — Нам з табой вады і без дажджу хапала, а яны напіцца і ад маленькага дожджыку маглі! А тут такое, мяне да зямлі столькі разоў прыхінала!

— Не трэба так скардзіцца, — прымірэнча заўважыў Чарот. — Ты ж нізенькая, гнуткая... табе нічога не пагражала.

— Ды што ты ведаеш?! — яшчэ больш разззлавалася Асака. — Ты вунь учапіўся за свайго суседа — і хоць бы што табе! А мне за каго ўчапіцца? Мяне іншы раз так можа прыціснуць, што і не ўздымуся больш! Ды хіба ж табе зразумець такое?! Цьху! Не хачу з табой нават размаўляць!

І Асака, наколькі магла, адвярнулася ад Чарота.

І таму не бачыла, што ягоная сцябліна была моцна пашкоджана начным ветрам, і ён ледзь трымаўся, з апошніх сіл абапіраючыся на свайго таварыша...

Ірына РАДЗІХОЎСКАЯ,
вёска Дворнае Сяло, Міёрскі раён

● Зубронак

Цікава вучыцца!

Хутка імчыць маршрутка. Еду ў Нацыянальны дзіцячы адукацыйна-аздараўленчы лагер «Зубронак» увечары пасля работы. На вуліцы мароз такі, што шчыпле не толькі за нос. А ў галаве круціцца адна думка: выпіць кубачак гарачай гарбаты з цукеркамі, закутацца ў коўдру ды носа не паказваць. У маршрутцы хоць і халодна, але напружаны рабочы графік дае аб сабе ведаць — засынаю. І толькі бадзёры голас вадзіцеля: «Прыехалі, «Зубронак»! — абудзіў мяне. Пры падыходзе да лагера думкі пра сон зніклі імгненна, быццам іх і не было. А хіба ж можа быць інакш? Безумоўна, не! Вы, напэўна, шаноўныя чытачы, спытаеце чаму. Ды хоць бы таму, што «Зубронак» увечары зусім іншы. Увесь лагер свеціцца рознакаляровымі інсталяцыямі, якія прыгожа вісяць на высокіх шатах дрэў. Лагер блішчыць, іскрыцца.

...Раніца. На гадзінніку ўсяго толькі палова восьмай, а я ўжо прачнулася. Пачынаю збірацца, бо хутка ісці ў сталовую снедаць. Смачная тварожная запеканка са смятанай, гарачае какава з бутэрбродам, так добра пад'еўшы сіл хопіць да абеду.

Як і ва ўсіх іншых лагерах, так і ў НДЦ «Зубронак» усё па распарадку. Снеданне, заняткі ў школе, абед, кружкі, ціхі час, удзел у самых розных цікавых мерапрыемствах, пачынаючы ад спартыўных да выступлення ў канцэртах.

9.00

На парозе школы мяне сустракае Ганна ПЛЯШАК, намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце. І ў яе кабінеце пачынаецца наша гутарка.

— Наша школа з'яўляецца структурным падраздзяленнем установы адукацыі «Нацыянальны дзіцячы адукацыйна-аздараўленчы лагер «Зубронак». У нашай школе адукацыйны працэс ажыццяўляецца ў рэжыме пяцідзённага вучэбнага тыдня, — расказвае Ганна Львоўна. — А ў шосты школьны дзень праводзяцца класныя і інфармацыйныя гадзіны, пазакласная работа па вучэбных прадметах, спартыўна-масавыя, фізкультурна-аздараўленчыя мерапрыемствы ды іншая выхаваўчая работа.

Адзінае, што ў школе «Зубронка» настаўнікі не задаюць дамашняга задання, а навучэнцы не здаюць іспыты. Педагогі нашай школы пастаянна ўдасканальваюць методыку навучання, імкнуцца граматна выбіраць і спалучаць традыцыйныя метады, прыёмы і сродкі навучання з новымі, сучаснымі методыкамі. На сваіх уроках для праверкі і сістэматызацыі ведаў настаўнікі праводзяць гульні, выконваюць практыкаванні («мяч», «цуда-фраза», «разумны лісток», «перарваны аповед» і г. д.). Вельмі часта на ўроках і ў пазакласнай рабоце яны выкарыстоўваюць тэхналогіі модульнага навучання, праектную, гульнявыя, інтэрактыўныя метады. Дырэктар цэнтра Надзея АНУФРЫЕВА клапоціцца, каб у школе НДЦ «Зубронак» мелася сучаснае абсталяванне. Камп'ютары, мультымедыйныя праектары, інтэрактыўная дошка, планшэты, лічбавы мікраскоп, лічбавы тэлескоп, вэб-камера і іншае. Усё гэта выклікае ў настаўнікаў жаданне актыўна прымяняць інфармацыйныя тэхналогіі.

10.00

...Падчас размовы ў кабінет Ганны ПЛЯШАК зайшло чалавек дзесяць, і не трэба крыўдаваць, што не даюць спакойна пагутарыць. Разумею, гэта ж кабінет намесніка дырэктара па вучэбнай рабоце, таму, калі неабходна вырашыць нейкае пытанне, усе звяртаюцца сюды.

Дзверы ў кабінет адчыняюцца і ўваходзіць настаўніца хіміі Юлія МЫСЬКО, якая ўжо чатыры гады працуе ў «Зубронку». Яна згаджаецца правесці для мяне экскурсію па школе. «Уся школа — гэта горад Пазнанняў, вядома, тут ёсць свае вуліцы, праспекты, якія маюць назвы, і дамы — кабінеты, карэнныя жыхары — настаўнікі, — тлумачыць Юлія Мікалаеўна. — Дзецям выдаецца пашпарт горада. І кожны жыхар ведае: для таго каб па праве жыхаром з'яўляцца ў горадзе Пазнанняў спяшайся прапісацца. Пашпарт уключае ў сябе графікі дзяжурстваў, сістэму налічэнняў (у нас валюта — эўрыкі, і натуральна, за кожную зробленую добрую справу налічаюцца віртуальныя грошы). Па колькасці эўрыкаў у канцы кожнай змены выбіраецца лепшы клас. Той клас, які набраў максімальную колькасць валюты, становіцца лепшым, яго ўзнагароджваюць дыпломам, уручаюць вымпел і салодкі прыз».

Першы наш прыпынак — вуліца Ператварэнняў, на якой размяшчаецца стэнд з інфармацыяй пра класы, імя і прозвішча мэра, а таксама іншыя звесткі пра падзеі ў горадзе. «Зразумела, калі гэта вуліца Ператварэнняў, то тут месцяцца кабінеты фізікі, біялогіі, хіміі, а яшчэ інфарматыкі, замежных моў», — дадае Юлія МЫСЬКО.

Далей мы рухаемся на праспект Дакладнасці. Тут знаходзяцца кабінеты матэматыкі і гісторыі. А ў калідорах праспекта можа бачыць фотаздымкі з жыцця лагера «Зубронак». Плошча Ратушная — актавая зала,

так бы мовіць, цэнтральнае месца для розных мерапрыемстваў. Праспект Педагагічны — кабінет завуча і настаўніцкая. На першым паверсе плошча Згоды — цэнтральная і самая галоўная, дзе сустракаюцца ўсе дзеці перад пачаткам заняткаў і расстаюцца пасля іх заканчэння. Там жа знаходзіцца праспект Філалагічны — кабінет рускай і беларускай мовы і літаратуры.

Пасля такой экскурсіі мне давялося пагутарыць з мэрам горада на першай змене Аляксандрам БУЕВЫМ з Оршы. Ён у лагер прыехаў як фіналіст рэспубліканскага конкурсу «Звонкая раніца-4» ад «Настаўніцкай газеты». Аляксандр у сваёй перадвыбарнай кампаніі звяртаў увагу на тое, што сіла ў адзінстве. Лічыць, толькі разам мы можам зрабіць гэтую змену запамінальнай. Гаварыў падлеткам, каб яны верылі ў свае сілы, ніколі не здаваліся, дамагаліся пастаўленых мэт, незалежна ад таго, што ім хто кажа.

11.30

На гадзінніку палова дванаццатай раніцы. Ганна Львоўна прапанавала наведаць урок інфарматыкі. На ім клас дзеліцца на дзве групы. Гэта добра і для настаўніка, і камп'ютараў хапае кожнаму вучню. Звычайна, заняткі пачынаюцца з паўтарэння мінулай тэмы, каб замацаваць атрыманыя веды. На інтэрактыўнай дошцы прапаноўваецца тэст з варыянтамі адказаў, вучні з дапамогай прыбора інтэрактыўнага апытання на працягу дзесяці хвілін спраўляюцца з прапанаваным заданнем. Такі спосаб з выкарыстаннем сучасных тэхнічных прыстасаванняў дазваляе настаўніку не марнаваць час на раздачу лісткоў з тэстам. Віталь Красоўскі, настаўнік інфарматыкі, кажа: «Лічу, што тлумачыць тэму ўрока можна кожны раз па-новаму. Мы імкнёмся дапамагаць дзецям правільна знаходзіць інфармацыю ў інтэрнэце. Інтэрактыўная дошка, праектар, камп'ютар — даюць магчымасць праводзіць цікавыя мультымедыйныя заняткі, выкарыстоўваючы спецыяльныя дыскі, якія ёсць у медыятэцы лагера. Прыбор інтэрактыўнага апытання актыўна скарыстоўваем не толькі на занятках, але і ў жыцці цэнтра. Гэты мабільны прыбор, які дапамагае літаральна адразу убачыць настаўніку канчатковы вынік, ацаніць веды. Такім чынам павышаецца канцэнтрацыя ўвагі, паляпшаецца разуменне і запамінанне матэрыялу, вучыцца становіцца цікава і займальна».

12.20

Я зноў у кабінеце Ганны Львоўны і наша размова працягваецца.

— Трэба адзначыць, што значную ролю ў паспяховай дзейнасці маладых спецыялістаў іграе арганізацыя мэтанакіраванай работы Школы маладога настаўніка. Сярод педагогаў ствараюцца творчыя групы па падрыхтоўцы і правядзенні семінараў, майстар-класаў, — распавядае Ганна ПЛЯШЫК. «Адзін з напрамкаў у нашай рабоце — дыстанцыйнае навучанне. Яго перавага ў тым, што яно дазваляе арганізаваць вучэбны працэс ва ўстановах, змешчаных далёка ад месца знаходжання навучэнцаў. Такі від дзейнасці выкарыстоўваецца для заняткаў вочна-завочнай школы з дыстанцыйным навучаннем. У ёй займаюцца адораныя навучэнцы з сельскай мясцовасці, якія на павышанным узроўні вывучаюць матэматыку, фізіку і інфарматыку. Навучэнцы прыязджаюць да нас на восеньскіх, зімовых і вясновых канікулах на працягу трох гадоў».

Падчас вучэбнага года праводзяцца профільныя змены: «Новыя гарызонты зносін» і «Максімум, або 100 %», «Свежыя ідэі! Яркія праекты», «Школьная субота — госць «Зубронка». Цэнтральнымі мерапрыемствамі гэтых змен з'яўляюцца рэспубліканскі злёт выдатнікаў вучобы Рэспублікі Беларусь, форум-аўкцыён «Вектар на будучыню», кірмаш праектаў.

Прадстаўнікі дзяржаўнага прадпрыемства «IT-HOUS» (БДУ) праводзяць кампетэнтны трэнінг «Камп'ютарная лінгвістыка ў дзеянні», дзе навучэнцы ствараюць уласныя IT-праекты пры суправаджэнні адмыслоўцаў. Парк Высокіх тэхналогій пастаянна прымае падлеткаў на экскурсію, якая дапамагае ім атрымаць уяўленне аб рабоце інфармацыйнага цэнтра праграмавання, што, безумоўна, з'яўляецца моцнай матывацыяй да вывучэння інфарматыкі і англійскай мовы.

Пры правядзенні профільных змен, для пашырэння зносін сучаснай моладзі мы выкарыстоўваем прамыя ўключэнні з дапамогай скайпа. Такая сувязь ужо наладжана з Усерасійскім дзіцячым цэнтрам «Арляня» і Рэспубліканскім вучэбна-аздараўленчым цэнтрам «Балдаурен».

15.30

Аўтобус «Нарач-Мінск» хутка імчыць. Добрыя ўспаміны ў чарговы раз застаюцца ў маёй галаве. Бывай, «Зубронак»! Да новых сустрэч!

Дар'я ШОЦІК,
фота з архіва лагера «Зубронак»

- **Літаратурныя старонкі**

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Плата за сяброўства

Бойку Андрэй заўважыў яшчэ здалёк. Біліся чатыры хлапчукі, прыкладна ягонага ўзросту... Дакладней, трое білі аднаго. Нават не білі, а ляніва штурхалі, не даючы праходу, а гэты чацвёрты нават не спрабаваў даць сваім крыўдзіцелям адпору. Толькі хныкаў і ўсё паўтараў адну і тую ж фразу:

— Больш не буду! Не буду больш!

Трое на аднаго — гэта вельмі несправядліва, Андрэй такой несправядлівасці цярпець не збіраўся. Падыйшоўшы ўшчыльную да хлапчукоў, ён нейкі час моўчкі на іх пазіраў, пакуль яго не заўважылі...

— Што трэба? — спытаўся ў Андрэя самы высокі з троіцы, цыбаты і белабрысы, завадатар агрэсіўнай кампаніі. — Чаго вылупіўся?

— Так нельга! — прагаварыў Андрэй. — Утрох на аднаго!

— Ды хто ты такі? — узвысіў голас белабрысы. — Таксама атрымаць захацеў? Атрымаеш! Ад мяне аднаго!

Вочы ягоныя нядобра звузіліся, потым ён зрабіў крок у напрамку да Андрэя, замахнуўся і...

Далейшага развіцця падзей Андрэй не стаў чакаць. Ён таксама зрабіў крок наперад і, спрытна перахапіўшы руку белабрысага, правёў падсечку.

Чатыры гады ў секцыі самба і першы (хоць і юнацкі) разрад чагосьці ды вартыя. Прыём быў праведзены бездакорна. У самы апошні момант Андрэй крыху падстрахаваў свайго праціўніка, так што ляснуўся той не так балюча, як гэта магло падацца збоку. Але сябрукі белабрысага гэтага не ведалі, бо, спалохана войкнуўшы, адразу ж кінуліся наўцёк. Імгненна падхапіўшыся, белабрысы таксама паімчаў следам за імі...

Андрэй і хлопчык, якога толькі што крыўдзілі, засталіся ўдвух. Цяпер Андрэй змог больш уважліва яго разгледзець. І са здзіўленнем адзначыў, што хлопчык гэты не такі і маленькі, якім спачатку падаўся. Ростам ён быў не ніжэйшы за Андрэя, ды і па гадах, здаецца, амаль яму равеснік. Вось толькі занадта тоўсты для сваіх гадоў, да таго ж баязлівец.

— Усё ў парадку? — спытаўся Андрэй у хлопчыка. — Мяне Андрэем завуць. А цябе?

— Цябе прасіў хто? — замест адказу раздражнённа і з нейкай нянавісцю залемантаваў хлопчык. — Яны ўжо ісці збіраліся, а з-за цябе...

І хлопчык зноўку расплакаўся, гучна, уголас. Ён плакаў, а Андрэй са здзіўленнем на яго пазіраў і спрабаваў зразумець, што ж ён зрабіў не так.

— Ах ты, мярзотнік! — пачуўся за спінай Андрэя разгневаны жаночы голас. — Ды колькі ж можна!

Павярнуўшыся на голас, Андрэй убачыў перад сабой высокую мажную жанчыну. А ў наступны момант жанчына ўзмахнула рукой і ляпнула вільготнай анучынай па твары Андрэя. Не балюча, але вельмі абразліва...

— За што? — міжволі выгукнуў той, адскокваючы ўбок і выціраючы рукой мокры твар. — Што я такога зрабіў?

— За што ты яго біў?!

— Я не біў! Я...

Не дагаварыўшы, Андрэй змоўк і паглядзеў на хлопчыка, які ўсё яшчэ румзаў, размазваючы слёзы па твары.

— Я цябе біў?

— Біў! — прахныкаў хлопчык. — Усе вы аднолькавыя!

— Ах жа ты...

Не дагаварыўшы, Андрэй павярнуўся і моўчкі пайшоў прэч.

— Усё тваёй бабулі раскажу, падшыванец! — крыкнула яму ўслед жанчына. — Я ведаю хто ты і да каго прыехаў!

— Ну і бяжы, расказвай! — выгукнуў Андрэй. — Напужала!

— Як ты са старэйшымі размаўляеш, шчанюк?!

Жанчына яшчэ штосьці крычала, але Андрэй ужо яе не слухаў. Моўчкі шоў па сцяжынцы ў бок рэчкі, а злосць і крыўда так і распіралі яго знутры. Андрэй амаль узрадаваўся, убачыўшы за паваротам усё тых жа трох хлапчукоў.

Здаецца, наспявала бойка, і Андрэй ужо рыхтаваўся да яе, але хлапчукі, нават не зрушыліся з месца, калі ён падыйшоў. Наадварот, падаліся ў бакі, даючы прайсці.

— Ну што, абаронца? — прагаварыў белабрысы. — Зразумеў, за каго заступаўся?

— Табе якая справа?! — праз зубы працадзіў Андрэй. — Мала атрымаў?!

Ён думаў, што белабрысы рынецца ў бойку, але той усміхнуўся і працягнуў Андрэю руку.

— Віталь! — сказаў ён з усмешкай на твары. — А гэта Васіль!

— Андрэй! — адказаў хлопец, паціскаючы рукі спачатку Віталю, а потым і Васілю. — А гэта...

— А гэта Міколка! — паказаў Віталь на трэцяга хлопчыка, самага малога з іх кампаніі, худога і вельмі загарэлага. — Ён твой сусед, дарэчы...

— Сусед? — не зразумеў Андрэй.

— Ты ж да Ганны Мікалаеўны прыехаў? — сказаў чарнявы Мікола. — Унук яе, так?

— Унук, — сказаў Андрэй. — І што?

— Ды нічога! — рассмяяўся Міколка. — Проста я насупраць жыву! А Ганна Мікалаеўна ў мінулым годзе нашым класным кіраўніком была!

— Класны прыёмчык! — звярнуўся да Андрэя Васіль. — Навучыш?

— Паспрабую, — паціснуў плячамі Андрэй. — Потым як-небудзь...

Тут яму ўспомніўся непрыемны эпізод з жанчынай і яе пагроза пажаліцца бабулі. Не тое, каб ён вельмі баяўся бабулю, хоць яна, як і ўсялякая настаўніца, была даволі строгай і прынцыповай, але ўсё ж...

— Слухайце, а за што вы білі гэтага таўстуна? — спытаўся Андрэй. — Прычына ж нейкая павінна быць.

Хлопцы ў адказ дружна засмяяліся.

— Ды не білі мы яго! — адказаў за ўсіх Віталь. — Так, паштурхалі крыху, каб не скардзіўся!

— Ты ж сам бачыў, які ён! — дадаў Васіль. — Ледзь што якое, адразу бяжыць матцы жаліцца! Ці татачку. А татачка ягоны — бізнесмен круты! А Дзімка гэты — скнара... Снегу зімой не выпрасіш!

— Яго Дзімкам завуць? — спытаўся Андрэй, хоць гэта было і так зразумела.

— Ды хопіць пра яго! — махнуў рукой Мікола і, звяртаючыся да Андрэя, дадаў: — Ты нашу рэчку бачыў?

— Менавіта туды і збіраўся, — сказаў Андрэй.

— Пойдзем разам! Там у нас такая кладка для ныранне! Ты плаваць умееш?

— Умею, — усміхнуўся Андрэй. — І ныраць таксама!

* * *

З новымі сябрамі Андрэй бавіў час амаль да вечара. Ён і думаць забыўся пра ранішні інцыдэнт з жанчынай і быў непрыемна ўражаны, калі ў бабулінай хаце зноўку яе ўбачыў. Жанчына сядзела за сталом і пра штосьці гутарыла з бабуляй.

Убачыўшы Андрэя, жанчына павярнулася ў ягоны бок. Бабуля таксама моўчкі паглядзела на ўнука.

— Ды не біў я вашага сына! — выгукнуў Андрэй з крыўдай у голасе. — Пальцам яго не крануў!

— Я ведаю! — ціха і вінавата адазвалася жанчына. — Мне ўжо расказалі, як ты бараніў яго... А я цябе за гэта ўдарыла... прабач, калі ласка!

— Спачатку разабрацца трэба, а потым рукі распускаць! — строга выказала сваю думку бабуля Андрэя. — Непрыгожа, Соф'я Афанасьеўна! Вельмі непрыгожа!

— Дык я ж прабачэння папрасіла, Ганна Мікалаеўна!

Жанчына ўскочыла з-за стала, нейкі час яны з бабуляй моўчкі глядзелі адна на адну, потым жанчына нечакана заплакала.

— Цяжка мне, Ганна Мікалаеўна! Знервавалася я ўся! Вадзімка мой... такі добры хлопчык, ласкавы, даверлівы... ён нават крыжыкам сурвэткі вышывае, і за гэта крыўдзіць?! У Мінску жылі дык кожны дзень са школы ў слязах прыходзіў, сюды пераехалі — тая ж гісторыя!

— А ты б менш у школу бегала сварыцца з-за кожнай дробязі! — усё гэтак жа непрыязна адазвалася бабуля Андрэя. — Сама сапсавала хлопца, а цяпер вінаватых шукаеш!

— Ды не шукаю я вінаватых, Ганна Мікалаеўна! Але ў чым жа дзіця вінаватае?!

Цяжка ўздыхнуўшы, жанчына рушыла да дзвярэй. Андрэй адступіў убок, каб не перашкаджаць ёй. Але жанчына спынілася і ўмольна паглядзела на Андрэя.

— Цябе ж Андрэем завуць, так?

— Так, — кіўнуў галавой Андрэй.

— Можна цябе на два словы?

Яна выйшла, не чакаючы адказу... Хлопец выйшаў услед. Спыніўся на ганку ў чаканні.

Але жанчына маўчала. Яна стаяла каля ганка і глядзела знізу ўверх на Андрэя...

— Ты сёння з гэтымі мясцовымі падшыванцамі пазнаёміўся, — загаварыла жанчына. — А яны табе не пара, павер мне! Гэтыя блазнюкі... ім бы толькі з раніцы да вечара па вуліцы гойсаць! А ты, Ганна Мікалаеўна мне казала, вучышся добра, чытаць любіш... Мой Вадзім таксама чытае шмат, на скрыпцы грае... А ты граеш на якім-небудзь інструменце? — нечакана спыталася яна.

— Не! — пакруціў галавой Андрэй. — І не спрабаваў нават...

— А хочаш навучыцца? Вадзім бы мог з табой пазаймацца...

Замест адказу Андрэй толькі паціснуў плячамі, але, паглядзеўшы на жанчыну, зразумеў, што такога невыразнага адказу будзе недастаткова.

— Я болей спорт люблю, — прызнаўся ён. — Барацьбу, плаванне... яшчэ тэніс настольны...

— Ну вось! — ажывілася жанчына. — А ты б Вадзіка плаваць навучыў!

Яна змоўкла, нібыта ў чаканні адказу, але якога адказу яна чакала? Сябраваць з гэтым плаксівым таўстуном Андрэй нават не збіраўся...

— Ты прыходзь да нас, — так і не дачакаўшыся адказу, зноўку загаварыла жанчына. — У любы час прыходзь. А я б... — тут жанчына сцішыла голас і шэптам дадала: — Я б табе за гэта плаціла...

— Што?

Андрэю здалося, што ён чагосьці не дачуў.

— Што б вы мне за гэта?

— Плаціла б! — паўтарыла жанчына ўжо куды гучней. — А што тут такога? Сёння ўсе грошы зарабляюць, як могуць. Вось і ты зарабляў бы... Ты толькі скажы, колькі...

— Не! — заматляў галавой Андрэй, павольна адыходзячы да дзвярэй. — Прабачце, але я не магу так...

— Не так, а за грошы! І няма тут чаго саромецца, і нічога тут незаконнага таксама няма...

— Не! — зноўку матлянуў галавой Андрэй. — Прабачце, але...

Жанчына павярнулася і моўчкі пайшла прэч. Яна ішла, нізка апусціўшы галаву, а Андрэй глядзеў ёй услед і ў душы варушыліся самыя процілеглыя пачуцці.

«Пачакайце! — раптам захацелася крыкнуць яму. — Я згодзен сябраваць! Але не за грошы, а так!»

І тут ён успомніў Вітальку, Васіля, Міколу... і тое, што заўтра з раніцы яны дамовілся ісці ў грыбы, хлопцы абяцалі паказаць Андрэю свае грыбныя месцы. А з гэтым Вадзімам... што, сесці побач і крыжыкам сурвэткі вышываць?! Ці слухаць, як ён там на скрыпцы нешта пілікае?!

Усё так... але чаму ж тады так цяжка і мутарна на душы? Як быццам бы па ёй таксама пляснулі мокрай анучай. Не балюча, але вельмі ўжо крыўдна і абразліва...

● Атлас свету

Як воіны спатолілі смагу думкамі пра слівавы лес

З «Гісторый кітайскай мудрасці»

Цао Цао — вядомы военачальнік часоў Трох царстваў. Яшчэ ў маладыя гады з ім здарылася такая гісторыя. Яго адправілі змагацца з арміяй Чжан Сю. Быў у старажытнасці і такі славуты воін. Было гэта летам. Сонца пякло так, што ў людзей скура трэскалася. Армія Цао Цао павінна была пераадолець горы. Толькі так яны маглі дабрацца да ворага. Салдаты Цао Цао ішлі па гарах адзін дзень і адну ноч. Вакол — сапраўдная каменная пустыня: нават ніводнага дрэўца не сустрэлася, што ўжо казаць пра людзей. І дзе тут можна было знайсці крыніцу альбо ручай, каб выпіць глыток гаючай вады. Салдаты ішлі з апошніх сіл, а язык прыліпаў да сасмяглых вуснаў. Здавалася, што з горла вырвецца пякучы агонь.

Адзін з камандзіраў арміі, калі ўбачыў, у якім стане знаходзяцца салдаты, прапанаваў Цао Цао выправіць атрад на пошукі вады. Аднак разведчыкі вярнуліся ні з чым. Салдаты канчаткова выбіліся з сіл. Ішлі, ледзьве цягнучы ногі. А самае страшнае, што з-за моцнай смагі некаторыя воіны падалі на гарачыя камяні і ўжо не маглі падняцца. А тыя, хто яшчэ трымаўся, з болем глядзелі на сваіх сяброў, але дапамагчы ім не маглі. Праз некаторы час армія зусім спынілася. Салдаты паселі ля дарогі і дыхалі, шумна хапаючы ротам паветра. Вусны патрэскаліся, у некаторых нават выступілі кропелькі крыві. Цао Цао расхваляваўся не на жарт. Ён прышпорыў каня і паскакаў да бліжэйшага грудка. Там ён стаў на сядло і пачаў углядацца ўдалячынь. Военачальнік падумаў, што зможа разгледзець дзе-небудзь ручай. Спадзяванні аказаліся марнымі. Канца і краю не было каменнай пустыні. На дзясяткі лі не праглядалася ніводнай прыкметы выратавальнай вады.

Цао Цао са шкадаваннем паглядзеў на сваіх паплечнікаў. Невыцерпна цяжка было ў яго на сэрцы. Калі вярнуцца да іх з такім настроем, падумаў Цао Цао, няма чаго і думаць пра бітву. Яны нават гару не адолеюць, што ўжо казаць пра ворага. Армія на гэтай каменнай дарозе сваю магілу знойдзе. Як жа паступіць?.. Цао Цао нізка схіліў галаву. І тут яго працяла думка. З усмешкай, поўнай надзей, военачальнік вярнуўся да салдат. Ён прышпорваў каня і гучна крычаў:

— Добрая навіна! Добрая навінаа-ааа! Наперадзе віднеецца слівавы лес! І, напэўна, там ёсць вада! А яшчэ — вялікія і кіслыя слівы! Мы не прападзём ад смагі! Сябры, збірайцеся з духам, нам засталося ўсяго толькі некалькі лі да выратавальнага цяньку слівавых дрэў. І тады мы пераможам! Хутчэй падымайцеся, наперад, салдаты!

Як толькі пачулі навіну пра слівавы лес, ва ўсіх загарэліся вочы. Здавалася, што мінула смага, і ўсе, забыўшыся на гарачыню, адпачываюць у халадку. Як толькі воіны прыгадалі кісла-салодкі смак сліў, ва ўсіх пацяклі слінкі. Змяніўся настрой. Кожны ўгаворваў сябе тым, што засталося прайсці не так і шмат, яны змогуць удосталь паласавацца слівамі. Тыя, хто раней бяссільна апусціўся на ўзбочыну дарогі, таксама занялі сваё месца ў паходным страі. Усе падбадзёрвалі адно аднаго заклікамі, што хутчэй трэба ісці наперад, дзе іх чакаюць салодкія і духмяныя слівы. Яны ішлі з апошніх сіл. І нават гарачае сонца болей не перашкаджала ім. Дзіва! Адкуль і сілы ўзяліся ў іх стомленых нагах?! Дзякуючы хітрасці Цао Цао армія імкліва ішла наперад. І калі хтонебудзь з воінаў дазваляў сабе расслабіцца, Цао Цао падганяў яго:

— Хутчэй, хутчэй! Зусім мала засталося пацярпець!

Больш моцныя воіны дапамагалі слабейшым, салдаты абапіраліся на паплечнікаў, падтрымлівалі словам. І працягвалі шпарка ісці далей.

Так яны прайшлі палову дня. Набліжаліся прыцемкі. Атрад, які зноў выслалі на разведку, вярнуўся з добрай навіною: непадалёк знаходзіцца горны ручай. Як толькі салдаты пачулі пра гэта, яны пачалі радасна крычаць і скакаць на месцы. Ад стомленасці і болю не засталося і следу. І яны амаль што ўподбег кінуліся да горнага ручая. Калі Цао Цао ўбачыў такое развіццё падзей, з яго сэрца ўпаў цяжар. Здолеўшы прывесці людзей да вады, ён атрымаў душэўную перамогу. Салдаты і не ўспомнілі пра прыдуманы военачальнікам слівавы лес. Ім здавалася, што вада з сапраўднага горнага ручая шмат саладзейшая за лепшыя слівы ў свеце.

Так Цао Цао прывёў сваё войска да месца прызначэння. Салдаты наталілі смагу ўзнавілі свае сілы, таму ім лёгка далася перамога над заклятым ворагам.

Пераклад з кітайскай
Алеся КАРЛЮКЕВІЧА і Веранікі КАРЛЮКЕВІЧ

● Люстэрка

Ёсць простая аптычная ілюзія

Калі чалавек глядзіць на сваё цела (не ў люстэрка), то яно падаецца яму больш важкім, чым ёсць на самай справе. Пэўна, гэта звязана з законамі перспектывы: вока прызвычаілася глядзець на рукі-ногі з адлегласці і няправільна ўспрымае іх зблізку. Менавіта на гэтай бяскрыўднай ілюзіі заснавана адна з самых страшных псіхічных хвароб — анарэксія. Калі ты дзяўчынка, калі ты незадаволена сваёй знешнасцю, сядзіш на дыеце і лічыш калорыі — сцеражыся!

Наогул усе дыеты для пахуднення — страшэннае глупства. У прыродзе ўсялякая жывёла спажывае столькі, колькі хоча, не морыць сябе голадам і цудоўна выглядае. Бяда чалавека ў тым, што ў яго столькі ежы, колькі ён фізічна не можа з'есці. І яшчэ ў тым, што яму не трэба прыкладаць столькі фізічных намаганняў, каб яе здабыць. Менавіта з-за гэтага з'явіліся таўстуны па 200—300 і больш кілаграмаў, а боязь стаць такімі выклікае ў людзей анарэксію.

Не далей як сёння мне распавялі яшчэ пра адну. Важыць трыццаць восем кілаграмаў пры высокім росце і страшэнна баіцца атлусцець да сарака кілаграмаў. Выглядае жахліва — шкілет з Бухенвальда. Яна пакуль на другой стадыі хваробы. Гэта значыць, што калі яе карміць гвалтоўна і не дазваляць худнець, то яна яшчэ можа ператварыцца ў нармальнага чалавека. (На трэцяй стадыі раскарміць ужо немагчыма, бо арганізм перастае засвойваць ежу). Але ж яе няма каму карміць гвалтоўна — яна жыве асобна, а маці падманвае...

Як не дайсці да такога стану? Вельмі проста.

Пункт першы, усвядоміць, што «стройная» і «бухенвальдскі шкілет» не сінонімы, а антонімы. Калі ты яго выканаеш, то анарэксія табе не пагражае.

Пункт другі, пяць хвілін самалюбавання кожны дзень. Ты ўжо дастаткова прыгожая, а станеш яшчэ прыгажэйшай, калі будзеш выконваць трэці пункт.

Пункт трэці, лёгкія фізічныя нагрузкі. Лепей на свежым паветры, але можна і ў трэнажорнай зале.

Пункт чацвёрты, есці не болей і не меней, чым хоча твой арганізм, не злоўжываць торцікамі і не заганяцца дыетамі.

На сёння ўсё! Да сустрэчы!

Віктар ЛУПАСІН

● **Старонка-гумарынка**

Гэта не кручочкі, тата! Гэта інтэгралы!

Адзін з бацькоў тэлефануе другому:
— Ты свайму сыну матэматыку зрабіў?
— Толькі што скончыў.
— Дай спісаць!

— Мама, а ты ведаеш на колькі хапае аднаго цюбіка зубной пасты? — пытаецца сын.
— Не ведаю, — кажа маці.
— Цяпер будзеш ведаць! На ўвесь калідор, на ўсю кухню, ды яшчэ і на палову балкона!

— Тата, а што ад нас далей: Месяц ці Парыж? — пытаецца сын у бацькі.
— Ну, ты і спытаўся! — смяецца той. — Вунь, праз акно, Месяц бачыш?
— Бачу!
— А Парыж з нашага акна зможаш убачыць?
— Не змагу!
— Вось і рабі адпаведныя вывады!

Падыходзіць бацька да дачкі, якая выконвае дамашняе заданне, нейкі час уважліва глядзіць у яе сшытак, потым гладзіць дачку па галаве і кажа:
— Старайся, Машачка, старайся! І кручочкі гэтыя больш акуратна выводзь!
— Гэта не кручочкі, тата! — адказвае дачка. — Гэта інтэгралы!

Маці сыну:
— У буфеце ляжала два кавалкі торту, а цяпер там толькі адзін! Ты можаш гэта растлумачыць?
— Магу! — адказвае сын. — Цёмна вельмі было і другі кавалак я не заўважыў!

Стаяць два навабранцы ў страі.
— Слухай, а давай пажартуем над прапаршчыкам? — шэпча адзін другому.
— Ага! — сумна ўздыхае другі. — Над дэканам ужо пажартавалі!